

IS SCIENTOLOGY EEN RELIGIE?

Een Onderzoeksverslag
door

DEAN M. KELLEY

Adviseur inzake Religieuze Vrijheid

National Council of Churches of Christ in de Verenigde Staten

Juni 1996

IS SCIENTOLOGY EEN RELIGIE?

IS SCIENTOLOGY EEN RELIGIE?

INHOUD

Inleiding	1
Sectie I: Observaties	2
Sectie II: Bevindingen in de Rechtszaal	4
Sectie III: Regelgeving versus Religie	6
Sectie IV: Een Definitie van Religie	9
Sectie V: Stelsel van Denkwijzen	11

Een Onderzoeksverslag

door

DEAN M. KELLEY

Adviseur inzake Religieuze Vrijheid

National Council of Churches of Christ in de Verenigde Staten

juni 1996

IS SCIENTOLOGY EEN RELIGIE?

INLEIDING

De Scientology Kerk van Californië stelde de auteur van dit rapport aan om te onderzoeken of Scientology wettelijk gezien wel of geen religie is. De auteur ging ermee akkoord om deze taak uit te voeren (zonder vergoeding) aan de hand van interviews bij een doorsnede van de aanhangers van de Scientology Kerk in het hele land. Tijd en plaats waren vrij te bepalen.

In de periode juni, juli en augustus van 1980 werden er interviews gehouden met 21 personen die willekeurig gekozen waren in instituten van Scientology in Sacramento, Californië; Albuquerque, New Mexico; Washington, D.C.; en Clearwater, Florida. Elk interview was bedoeld om erachter te komen hoe de persoon in aanraking was gekomen met Scientology, wat zijn of haar huidige relatie is met de beweging, welke rol Scientology speelt in zijn of haar leven en welk verschil het gemaakt heeft in zijn of haar begrip van de fundamentele vragen over het bestaan.

Het doel van de interviews was niet om te bepalen wat de leerstellingen van Scientology zijn, maar om te bepalen wat Scientology betekent voor de aanhanger. De benadering leek op wat een rechtbank in Californië voor ogen had in de rechtszaak *Fellowship of Humanity versus Alameda County*. Daarbij ging het erom vast te stellen of deze niet-godsdienstige organisatie in aanmerking kwam voor vrijstelling van belasting op basis van het kenmerk “religie”:

Derhalve ging het in dit geval alleen om een objectief onderzoek te doen om te bepalen of het geloof dezelfde plaats inneemt in de levens van degenen die geloven als het geval is in de levens van gelovigen van de gebruikelijke religies die de meerderheid uitmaken. De vraag is dan of een bepaalde groep die beroep doet op vrijstelling van belasting, zich net zo gedraagt als groepen waarvan religieus gedrag reeds is erkend.

153 Cal.App.2d at 6920

De geïnterviewde groep bestond uit 13 mannen en 8 vrouwen, waarvan er 8 fulltime werkzaam waren in de kerk (geestelijken?) en dertien parttime (leken?). Sommigen zaten pas een jaar bij de beweging, anderen veel langer, tot wel 18 à 20 jaar. Hoewel er grote verschillen zaten

Opmerking: de auteur was een leidinggevende voor religieuze vrijheid voor de National Council of Churches of Christ (Nationale Raad van Kerken van Christus) in de Verenigde Staten (1960–1990) en adviseur inzake Religieuze Vrijheid (1990–). De auteur neemt de volledige verantwoordelijkheid voor deze studie en de bevindingen ervan. Ze dienen niet te worden toegeschreven aan de NCC of de aangesloten organisaties ervan.

in de antwoorden, kwam er bij de laatste interviews weinig “nieuw” materiaal aan het licht en waren de antwoorden en ervaringen meestal al genoemd in eerdere interviews. Er ontstond dus in zekere zin het gevoel voldoende diep in de antwoorden te zijn doorgedrongen.

Het was niet de bedoeling de geïnterviewde het doel van het interview te laten merken. Daarom werd zoveel mogelijk gebruik gemaakt van open vragen en werd meteen dieper ingegaan op uitdrukkingen en ideeën die door de ondervraagde naar voren werden gebracht in plaats van de formele benadering van een zuiver interview. De vragen richtten zich pas op “religie” nadat de ondervraagde dit zelf noemde, maar richtten zich in plaats daarvan op “Wat heeft Scientology voor jou betekend?”

SECTIE I: OBSERVATIES

Verscheidene observaties kwamen telkens snel en prominent naar voren:

1. Scientology heeft een belangrijke plaats ingenomen in de levens van hen die werden geïnterviewd. Het neemt een zeer belangrijke, en blijkbaar zeer constructieve plaats in bij de manier waarop zij nu hun ideeën, hun werk en hun leven organiseren. Velen hebben zich fulltime aangesloten bij Scientology (als staflid = “geestelijke”?), terwijl degenen die dat niet deden hun vakanties of verlengd verlof van hun reguliere banen wijdden aan het volgen van verdere Scientology opleidingen en training, alsook counseling. Sommigen waren met andere scientologen een niet religieuze, zakelijke onderneming begonnen (een muzikant speelde in een band waarvan alle leden scientologen waren geworden!).
2. Scientology betekende voor sommigen een “uitweg” voor drugsverslaving, alcoholisme, frustraties, doelloosheid, depressie of het gevoel van nutteloosheid – geen makkelijke opgave. (Eén jongeman beschreef zichzelf als voormalig “druggie”, die alleen door middel van criminaliteit zijn zware verslaving kon onderhouden, liet zijn criminele leven achter zich, vond een baan om te betalen voor zijn Scientology cursussen en stopte volledig met het gebruik van drugs. Verscheidene anderen vertelden dat zij gestopt waren met drugs nadat hun was verteld dat ze niet verder konden gaan met Scientology zolang ze drugs gebruikten.)
3. Een essentieel element in het effect dat Scientology op hen had was de overtuiging dat zij “spirituele wezens” waren, die oneindig voortbestaan onafhankelijk van lichaam en verstand, en dat er als gevolg daarvan geen angst hoeft te zijn voor de dood, wat eenvoudig het achterlaten van het huidige lichaam is wat ter zijner tijd vervangen wordt door een ander lichaam.
4. Hun houding ten aanzien van Scientology was vrij praktisch: het “werkte” voor hen bij het verbeteren van hun bekwaamheden om de problemen van het dagelijks leven aan te kunnen pakken, het onderhouden van relaties, communicatie, zelfbewustzijn, en dergelijke. Zelfs naar de meer “spirituele” aspecten (hun bewoording) werd pragmatisch gekeken: “Als het niet werkt voor je, laat dan maar zitten”. Alleen die leringen werden als

waar beschouwd als die waar bleken te zijn volgens de persoon zijn of haar eigen ervaring, terwijl sommigen (nog?) niet een bepaald niveau van “spirituele” ontdekking bereikt hadden. (Eén jongeman vertelde dat hij “iets had gehoord” over reïncarnatie, maar hij vond dat niet echt bruikbaar of belangrijk voor zichzelf.)

5. Het proces genaamd “auditing” (counseling waarbij iemand in elke hand een geleider vasthoudt die gekoppeld zit aan een “E-meter” (Wheatstone bridge) die de veranderingen meet in galvanische huidgeleiding waarvan wordt verondersteld dat deze verband houdt met het onderwerp van de counseling) nam een zeer essentiële plaats in binnen hun ervaringen in Scientology, en sommigen beschreven het als een vorm van “biechten”. Ze waren van mening dat het zeer therapeutisch was en dat het onmogelijk was om de E-meter te misleiden, waardoor auditing veel beter was dan andere vormen van counseling.
6. Verwijzingen naar “ethiek” kwamen regelmatig naar voren tijdens de interviews, maar gewoonlijk zonder een echt eenduidige of conventionele inhoud.
7. Verwijzingen naar conventionele “religieuze” aspecten van Scientology – de kapel, inwijding, kleding van geestelijken, het kruissymbool, enz. – leken van ondergeschikt belang. (“O ja, nu je het zegt, we hebben ook zondagsdiensten.”)
8. Verwijzingen naar de grondlegger L. Ron Hubbard kwamen frequent voor en waren complimenteus, je zou bijna zeggen “devoot”: zijn foto’s hangen overal; hij is de auteur van het grootste deel van de enorme collectie materialen die scientologen bestuderen; in elke Scientology organisatie staat een onbemand maar goed ingericht kantoor tot zijn beschikking, waar zijn met gouden vlecht omringde Commandeurspet op het bureau ligt.
9. Uitlatingen over voorgaande religieuze interesses van de ondervraagden en over andere religies waren gewoonlijk respectvol en er werd herhaaldelijk naar voren gebracht dat Scientology verenigbaar is met andere religies; het “past gewoonweg toe” wat in andere religies beschouwd wordt als slechts theorie. Sommige ondervraagden vertelden dat zij nog steeds luthers of methodist waren, maar blijkbaar niet langer actief. De meesten spraken liever over zichzelf als “scientologen” in plaats van als aanhanger van een (andere?) religie.
10. Velen gaven aan dat ze ontevreden waren over de voorgaande religies omdat hun vragen niet naar tevredenheid werden beantwoord. Er was ze vaak verteld wat ze moesten geloven maar hadden niet direct zelf de antwoorden op hun vragen ervaren en bleven dus “op zoek” totdat ze bij Scientology aankwamen, waar ze geen antwoorden kregen aangedragen en niet werd verteld wat te geloven, maar de kans kregen om zelf antwoorden te ontdekken aan de hand van hun eigen ervaringen, wat blijkbaar hun behoefte bevredigde. Ze verwezen herhaaldelijk naar de “Achtste Drijfveer” in plaats van naar “God” of een “Opperwezen” waarvan wordt gezegd dat je ermee verbonden bent middels de “Achtste Drijfveer”, maar er werd wel duidelijk gemaakt dat Scientology geen definitie geeft van God of een specifieke inhoud geeft aan de “Achtste Drijfveer”, maar dat overlaat aan de persoon om zelf te ontdekken.

11. Sommigen vertelden dat ze huwelijken voor andere scientologen hadden ingezegend of dat ze hun eigen huwelijk hadden laten inzegenen door een Scientology “geestelijke”.

SECTIE II: BEVINDINGEN IN DE RECHTZAAL

Bovenstaande observaties mogen gezien worden in het licht van de verschillende definities van “religie”. We zullen er hier drie van gebruiken. De eerste definitie is uiteengezet door de rechtbank van Californië in *Fellowship of Humanity*. De rechtbank schreef:

Religie omvat eenvoudig:

- (1) een geloof, niet perse met betrekking tot bovennatuurlijke krachten; (2) een cultus, waarbij in groepsverband openlijk uiting wordt gegeven aan het geloof; (3) een systeem of morele toepassing die direct is afgeleid van het beleden geloof; en (4) een organisatie binnen de cultus die is opgezet om toezicht te houden op de leerstellingen van het geloof.
- 153 Cal.App.2d at 693 (1957) indentation supplied

- A. “Een geloof, niet perse met betrekking tot bovennatuurlijke krachten.” De rechtbank zegt niet wat voor soort niveau van geloof bedoeld wordt, maar religie houdt zich van oudsher bezig met de levensvragen, zoals de zin en het doel van het leven, de aard en bestemming van het universum, of er leven is na de dood, enz. Scientology verschaft een uitgebreid conceptueel raamwerk waarbinnen sommigen van deze vragen lijken te worden beantwoord. Hoewel ze niet allemaal specifiek aan bod komen, lijken de aanhangers ten aanzien van deze vragen gerustgesteld. Scientology houdt zich daarentegen zeer expliciet bezig met de kwestie van de dood, op een gelijksoortige manier als het Neoplatonisme en Christian Science dat doen (door het ontkennen van de lichamelijke werkelijkheid ofwel het belang van het lichaam), evenals sommige Oosterse tradities (reïncarnatie in opeenvolgende lichamen). Net als in andere religies (boeddhisme, confucianisme, taoïsme) wordt er niet gesproken over twee verschillende bestaansniveaus, natuurlijk en bovennatuurlijk, maar slechts één. Het geeft geen gedetailleerd concept voor de “Achtste Drijfveer” of het “Opperwezen,” maar laat daar ruimte voor interpretatie, in tegenstelling tot sommige andere entiteiten die als religie worden aangemerkt (*Fellowship of Humanity*, *Washington Ethical Society* [249 F.2d 127], *Ethical Culture and Secular Humanism* (*Torcaso versus Watkins*, voetnoot, [367 US. 488])).
- B. “Een cultus, waarbij in groepsverband openlijk uiting wordt gegeven aan het geloof.” Wat wordt er hier bedoeld met “cult (cultus)”? Het Oxford English Dictionary definieert “cult” als:
 1. verering – 1683.
 2. een specifieke vorm van religieuze verering; vooral met betrekking tot de bijbehorende rites en ceremoniën – 1679.

Er vindt binnen de Scientology Kerk geen verering plaats in de joods-christelijke zin van het woord. In elk van de Scientology organisaties bevindt zich een kapel waar op zondag een aantal scientologen samenkomen voor een lezing of om naar een opgenomen lezing te luisteren aangaande een specifiek onderwerp. Ondervraagden hadden niet het idee dat deze activiteiten een belangrijke plaats innamen binnen het geheel van Scientology of dat er conventionele verering plaatsvond.

Heel Scientology echter, is een “groepsverband waarbij openlijk uiting wordt gegeven aan het geloof” en verscheidene bijeenkomsten (inclusief de kapeldiensten) zijn “groeps-” (in tegenstelling tot individuele of één-op-één) activiteiten. Deze worden expliciet gekenmerkt als “Derde Drijfveer” (groepsleven) activiteiten.

- C. *“Een systeem of morele toepassing die direct is afgeleid van het beleden geloof.”* Scientology heeft een zeer uitgebreide verzameling literatuur aangaande het onderwerp “ethiek” – en het lijkt erop dat dit is waar de rechtbank naar verwijst met morele “toepassing”. Het heeft zelfs “ethiekfunctionarissen” om counseling toe te passen op aanhangers die wellicht zijn afgeweken van de ethische standaards die worden uitgevaardigd door de groep. (In tegenstelling tot de zienswijze van de rechtbank, zijn er algemeen geaccepteerde religies – animisme, sommige vormen van hindoeïsme, enz. – die geen ethische richtlijn hebben, hoewel ze wel vaak een (non-ethisch) systeem of leidraad voor acties projecteren voor de gelovigen, die van rituele of verzoeningsachtige aard zijn.)
- D. *“Een organisatie binnen de cultus die is opgezet om toezicht te houden op de leerstellingen van het geloof.”* Scientology is boven alles een omvangrijke en uitgebreide “organisatie... opgezet om toezicht te houden op de leerstellingen van het geloof.” (Als “cultus” “verering” betekent is het lastig om te zien wat “binnen de cultus” zou kunnen betekenen.) Elke Scientology organisatie heeft een grote kaart aan de muur hangen met daarop afgebeeld, kolom na kolom, de kantoren en functies, met in sommige gevallen dag- en avondstafleden. (Het kan zijn dat niet alle functies op elk moment worden vervuld, maar het lijkt erop dat de meeste het grootste deel van de tijd dat wel zijn.) Die enorme en compacte organisatie bestaat om het werk van Scientology voort te zetten, wat feitelijk bestaat uit het werven en trainen van aanhangers in de praktijken van Scientology. Maar of die praktijk nu “religie” is of niet, wordt niet bepaald door het wel of niet hebben van een organisatie om het uit te voeren, maar door wat de praktijk zelf inhoudt en welk soort overtuigingen het in acht neemt of voorstaat, wat behandeld wordt bij punt A hierboven.

De definitie van “religie” die zo “eenvoudig” door de rechtbank wordt gebruikt in *Fellowship of Humanity* is niet geheel afdoende voor onze doelstellingen, omdat het een paar onderdelen bevat (verering, ethiek) die niet bij alle erkende religies voorkomen, en ze is niet geheel duidelijk of inhoudelijk consistent in het gebruik van termen: is “cultus” in (2) hetzelfde als “cultus” in (4)? Hoe is “in groepsverband” (2) anders dan “een organisatie binnen de cultus” (4)? De definitie specificceert niet welk type “geloof” religieus is, wat anders zou zijn dan

filosofisch, ethisch, psychologisch, politiek of technologisch en dit lijkt te vragen om verdere verduidelijking.

SECTIE III: REGELGEVING VERSUS RELIGIE

De Internal Revenue Service (IRS, Amerikaanse belastingdienst) gebruikt een dertienvoudige omschrijving van religie die nooit officieel is geformaliseerd tot regelgeving. Hij omvat 13 kenmerken, eigenschappen of criteria, waarvan de IRS goedmoedig zegt dat er niet aan alle 13 hoeft te worden voldaan om te worden aangemerkt als “religie”. (Bron: Bruce Hopkins, *The Law of Tax-Exempt Organizations* 134 [3rd Ed. 1979].)

1. *“Een onmiskenbare juridische identiteit.”* De Scientology Kerk is formeel opgenomen in vele jurisdicties in de Verenigde Staten en elders. (Sommige erkende religies zijn dat niet, zoals de Episcopal Church of de United Methodist Church, in ieder geval voor wat betreft nationaal niveau.)
2. *“Een erkend credo en een vorm van verering.”* De Scientology Kerk heeft een formeel credo dat zichtbaar is opgehangen in haar gebouwen. Zoals hierboven is aangegeven heeft het geen vorm van verering volgens het joods-christelijk gebruik en pretendeert dat ook niet te hebben.
3. *“Een permanent en duidelijk kerkelijk bestuur.”* Zoals eerder aangegeven heeft de Scientology Kerk een uitgebreid lokaal, nationaal en internationaal systeem van organisatie en bestuur, maar of het “kerkelijk” is hangt af van het feit of de organisatie “religieus” is.
4. *“Een formele code van geloofsleer en discipline.”* Buiten de rooms-katholieke code of het canoniek recht is er zelden een verzameling “doctrines en disciplines” zo volumineus geweest als de officiële directieven en handleidingen van Scientology. Of het “doctrines en disciplines” zijn zoals de IRS heeft bedoeld, hangt wederom af van het feit of de inhoud ervan “religieus” is.
5. *“Een duidelijke religieuze geschiedenis.”* Dit criterium is ook wederzijds afhankelijk. Scientology heeft een vrij “uitgesproken” geschiedenis, waarin ze verslag doet van haar ontwikkeling sinds het ontstaan in het begin van de jaren vijftig van de twintigste eeuw, maar of het een “religieuze” geschiedenis betreft hangt af van het feit of ze al dan niet een “religie” is.
6. *“Een lidmaatschap dat niet verbonden is aan enige andere kerk of overtuiging.”* Dit kenmerk met betrekking tot exclusiviteit is tegenwoordig kenmerkend voor de meeste westerse religies, maar was dat niet voor de “mysterie” religies van Rome circa 200 v.CHR. – 200 n.CHR.; iemand kon tegelijkertijd een aanbidder zijn van Mithra, van Isis en Osiris, en van Dionysus. Wederzijdse exclusiviteit is tevens niet kenmerkend voor sommige oosterse religies. Scientology beweert niet dat ze “de enige echte” manier van geloof is, zoals de meeste westerse geloven doen, maar feitelijk lijkt het de aandacht van de gelovige vast te

kunnen houden, waardoor er weinig interesse bestaat voor andere geloofsvormen, en de religieuze behoeften en interesses lijkt te bevredigen van haar aanhangers.

7. *“Een complete organisatie van gewijde geestelijken die hun gemeente dienen en die worden geselecteerd na het voltooien van de voorgeschreven studies.”* Als er iets is waar Scientology een overdaad aan heeft, zijn het “gewijde geestelijken” die de “voorgeschreven studies” hebben voltooid. Het aantal “stafleden” of fulltime beoefenaars in verhouding tot “leken (?)” of parttime beoefenaars is ongewoon groot, waarbij een “missie” een paar stafleden en een “kerk” er velen heeft, en een groot centrum zoals Los Angeles of Clearwater er honderden heeft. De kern van Scientology bestaat uit “voorgeschreven studies”, waaronder een studie voor “gewijd geestelijke” voor een ieder die zich wil kwalificeren als auditor. De uitdrukking “het dienen van de gemeente” is wat lastiger toe te passen, omdat er in Scientology niet een één-op-één relatie is tussen een geestelijke en een gemeente zoals in de meeste protestantse gezindten. Het patroon lijkt meer op een rooms-katholieke parochie, met verschillende priesters en nonnen die collectief honderden of duizenden parochianen dienen. (Aan de andere kant hebben verschillende erkende religies, zoals de oude Quakers en de Kerk van Jezus Christus, Scientist, helemaal geen “geestelijken” en een aantal schrijft hun parochianen ook geen “studies” voor.)
8. *“Een eigen literatuur.”* Sommige religies voldoen niet aan dit kenmerk. Scientology wel. Het heeft twee keer zoveel “eigen literatuur” als nodig – mits het “religieuze” literatuur is.
9. *“Gevestigde plekken van verering.”* Verspreid door het land bestaan er vele gevestigde Scientology organisaties en instellingen. Het zijn geen “plekken van verering” in conventionele zin. Of het al dan niet plekken voor religieuze praktijken zijn hangt af van het feit of Scientology een religie is.
10. *“Stabiele gemeenten.”* Scientology heeft centra waar een vrij stabiele clientèle voortdurend naar toe gaat voor de bijstand die Scientology ter beschikking stelt, die voornamelijk uit studie en counseling bestaat. Er zijn niet veel collectieve bijeenkomsten met betrekking tot organisatorische activiteiten waar alle of het grootste deel van de gemeenteleden worden verwacht naartoe te komen. Degenen die zich inschrijven voor Scientology cursussen ondertekenen een formulier waarin de aanvrager wordt omschreven als “een lid van Scientology Kerk Internationaal”, en er wordt administratie bijgehouden van deze aanvragers/inschrijvers/leden, waarvan de meesten gedurende langere of kortere perioden voortschrijden langs een ogenschijnlijk onuitputtelijk aantal niveaus van auditing enerzijds en opleiding en training anderzijds (genaamd “De Brug”), waarvan de hogere niveaus alleen kunnen worden bereikt in Los Angeles en een paar andere centra, en het hoogste alleen in Clearwater, Florida, het hoofdkwartier van de kerk op het westelijk halfmond.

Aldus kan er geconcludeerd worden dat elk Scientology centrum een vrij stabiele parochie heeft die zich handhaaft en qua toetreden, verlaten, voortdurend en verval niet veel anders is dan de “regelmatige bijeenkomsten” van de meer gebruikelijke religies. Of ze al dan niet het

equivalent *zijn* van conventionele congregaties hangt wederom af van de vraag of Scientology een religie is.

11. “*Regelmattige religieuze diensten.*” Zoals eerder aangegeven houdt Scientology volgens de ondervraagden vrij regelmatig zondagsdiensten. Hoewel ze niet worden gekenmerkt als “verering”, zouden ze gekwalificeerd kunnen worden als “regelmattige religieuze diensten” – mits Scientology een religie is. De diensten en de kapellen – evenals de kledij van de geestelijke, het aangepaste kruissymbool, de kerkelijke titels en de terminologie – lijken eerder geleend uit de heersende en conventionele vormen van het christendom, dan dat ze binnen Scientology zelf zijn ontstaan.¹ Dit is niets bijzonders, want vele nieuwe religies lenen uit de oudere om zichzelf een “schutkleur” aan te meten. De baptisten en quakers verkregen uiteindelijk erkenning als religie zonder dat ze gebruik maakten van conventionele religieuze symbolen uit hun tijd en zonder het voordeel van geestelijkheid, maar tijdens die ontwikkeling ondervonden ze hevige vervolging. Nieuwe religies zouden niet de attributen van de oudere hoeven na te bootsen teneinde te kunnen overleven, maar geaccepteerd moeten worden onder hun eigen voorwaarden. Hoe dan ook, deze symbolische elementen hebben op geen enkele wijze deel uitgemaakt bij het bepalen of Scientology wel of geen religie is.
12. “*Zondagsschool voor religieus onderricht van jongeren.*” Het bewijs voor dit punt is mager en tegenstrijdig. Sommige ondervraagden vertelden dat Scientology dergelijke scholen voor “religieus onderricht voor jongeren” niet heeft, maar zeker één vertelde dat ze wel bestaan en dat zijn kinderen naar zo’n school in Detroit gaan. Er bestaan religies die zich alleen richten op volwassenen en daarom dergelijke scholen niet hebben. Dit criterium is ook wederzijds afhankelijk, want of het onderricht dat in dergelijke scholen wordt gegeven, “religieus” is hangt van de eerdere vraag af, namelijk of Scientology een religie is.
13. “*Scholen voor het opleiden van haar geestelijken.*” Scientology zelf is een enorme en oneindige geclassificeerde “school voor het opleiden van haar geestelijken”, als de functionarissen die als zodanig gevormd worden beschouwd worden als “geestelijken”, wat weer afhangt van het feit of ze deel uitmaken van een religie.

De meeste van de voorgaande bewijzen zijn niet onweerlegbaar maar rusten op de vraag zelf die hier aan de orde is, namelijk “Wat is een religie?” De definitie in *Fellowship of Humanity* is niet door andere rechtbanken overgenomen, alhoewel het Amerikaanse hoogerechtshof haar methode kan hebben gevolgd en haar resultaat in de zin van het erkennen van een

1. Veel authentiek binnen haar eigen geschiedenis is de nautische symboliek die de organisatie doordrenkt, een overblijfsel van de jaren die L. Ron Hubbard op zee met zijn naaste discipelen doorbracht. Deze nautische nostalgie wordt voortgezet in de elite-organisatie genaamd “Sea Org”, waarvan de leden marine-achtige uniformen dragen tijdens het uitvoeren van hun functie en die de hoogste leidinggevende posities van de kerk bekleden (een beetje zoals de geestelijke ordes het in bepaalde perioden deden binnen de rooms-katholieke kerk). Elk lid van de “Sea Org” heeft een contract getekend voor een “miljard jaar” om Scientology tijdens opeenvolgende levens te dienen. Dat kan slechts een symbolische verklaring zijn, maar Scientology is hier wel uniek in en geeft een tijdsoverbruggende dimensie aan de organisatie die je niet zult vinden in niet-religieuze organisaties. Zelfs andere religieuze tradities die een beeld schetsen van een bepaalde vorm van reïncarnatie en die een fulltime, levenslange toewijding teweegbrengen bij hun meest toegewijde elites, trekken die toewijding niet door tot in de eeuwigheid.

“religie” kan hebben overgenomen, niet door de *inhoud* of de *structuur* te beoordelen maar de *functie*. (Zie *U.S. versus Seeger*, 380 U.S. 163 [1965], *Welsh versus U.S.*, 398 U.S. 333 [1970], *Torcaso versus Watkins*, 376 U.S. 488 [1961].)

De criteria van de Internal Revenue Service zijn niet alleen wederzijds afhankelijk van elkaar maar ook zeer conventioneel. Ze werden opgesteld voor het lovenswaardige doel van het uitziften van “postordergemeenten”, die als dekmantel voor belastingontduiking dienden, maar zoals één commentator hierover schreef:

Deze criteria neigen ertoe van een organisatie te verwachten dat ze een volledig ontwikkelde beweging is en een patroon volgt dat overeenkomt met dat van de meeste geaccepteerde grote kerken. Ze erkennen niet dat er in een aantal religieuze organisaties die al sinds lange tijd als Amerikaanse kerken zijn erkend, substantieel van deze structuur is afgeweken... Christus en zijn kring van discipelen voldeden zeker niet aan deze criteria... Het is waarschijnlijk nooit verstandig om een religie te beoordelen aan de hand van de staat van ontwikkeling waarin ze verkeert, omdat haar beginstadiën niet alleen het meest aan verandering onderhevig zijn, maar ook zeer kwetsbaar en belangrijk. Het is juist dan, in deze staat van ontpopping, dat een op zichzelf staande religie de voordelen zou moeten genieten van religieuze bescherming.

– Worthing, Sharon, “‘Religion’ and ‘Religious Institutions’ Under the First Amendment” in 7:2 *Pepperdine Law Review* 344–345

SECTIE IV: EEN DEFINITIE VAN RELIGIE

Tot nu toe heeft de jurisprudentie van de Verenigde Staten 200 jaar overleefd zonder een officiële definitie van religie en het is te hopen dat geen rechtbank of overheidsinstantie zich ooit verplicht voelt om er een op te stellen, omdat dat er waarschijnlijk toe zou leiden dat alle nieuw ontstane religies moeten passen in het procrustesbed. Niettemin, als “religie” de voorkeurscategorie is in het burgerrecht, zoals het – gelukkigerwijs en wijselijk – werd beschouwd door de auteurs van het Eerste Amendement van de Amerikaanse Grondwet, dan zal die term ook door de rechter moeten worden gehanteerd om mensen die aanspraak maken op de voordelen ervan wel of niet te honoreren – hoe bescheiden die ook mogen zijn.

De term “religie” behoefde geen verdere uitleg in het Eerste Amendement, omdat iedereen in grote lijnen wist wat ermee werd bedoeld. Zelfs tegenwoordig ontstaat er in 95% van de gevallen weinig verwarring over wat “religie” is. Het zijn de grensgevallen van de nieuwe en onconventionele religies of groepen die claimen dat te zijn, die verwarring veroorzaken. In deze gevallen kan de rechter verwijzen naar overeenkomsten tussen lichamen die al eerder werden erkend als religie, maar we hebben hierboven gezien hoe lastig die taak kan zijn. En hoe groot moet de gelijkheid zijn? Welke elementen van gelijkheid zijn essentieel en welke optioneel? En op welk bewijs van welke bron zou de rechter zich moeten verlaten om een besluit te nemen?

De Hoge Raad heeft wijselijk besloten dat de rechter de echtheid of valsheid van het geloof van de eisers niet ter discussie mag stellen (*U.S. versus Ballard*, 322 U.S. 78 [1944]), noch of ze

religieus zijn (*Torcaso, Seeger and Welsh*, citations *supra*), noch überhaupt onderzoek doen naar de doctrines en leerstellingen (*Presbyterian Church versus Mary Elizabeth Blue Hull Memorial Presbyterian Church*, 393 U.S. 440 [1969]). Wellicht mag er bij de aanvang een iets kritischer onderzoek gedaan worden naar een groep alvorens deze wordt erkend als religie, maar zelfs dan is de rechter beperkt in hoe ver hij of zij kan gaan (cf. *Ballard*). De rechtbank mag niet specificeren welke *inhoud* of welke *structuur* een groep moet aantonen om te worden aangemerkt als “religieus”, noch, binnen bepaalde brede lijnen, welk *gedrag* een groep hiervan zou diskwalificeren. (De jurisprudentie inzake Mormonen, waarbij de Corporation of the Church of Latter-day Saints werd ontbonden omdat het polygamie voorschreef en praktiseerde (1890), gaf uitkomsten waar de rechtbanken vandaag de dag waarschijnlijk niet toe zouden komen. Maar zelfs die drastische maatregelen hielden niet in dat de Mormoonse Kerk geen *religie* zou zijn en stelden slechts dat de leerstelling met betrekking tot meervoudig huwen kon worden verboden.)²

Wat rechtbanken wel kunnen doen – en hebben gedaan in *Seeger and Welsh* – is te onderzoeken wat de *functie* is van religie om te bepalen of het “in het leven van degene die het aanhangt, een plaats inneemt parallel aan die van de God bij degenen die reeds in aanmerking komen voor vrijstelling” (*Seeger v. U.S.*, 30 U.S. 163). Om dit te kunnen doen, zouden ze zich moeten verlaten op bewijzen die worden verkregen, niet van buitenstaanders of afvalligen, maar van de enige deskundige getuigen die in de positie verkeren waarin ze kunnen weten of ze werkelijk de troost van religie genieten van de betreffende organisatie: de huidige deelnemers, de bestaande aanhangers van de groep die claimt een religie te zijn.

Hoe zal de rechtbank kunnen bepalen of dat wat ze van de organisatie ontvangen werkelijk de troost van religie is? Er is een behoorlijke hoeveelheid literatuur gewijd aan het definiëren en beschrijven van wat het is dat religie aan mensen en menselijke samenlevingen biedt, van Durkheim (*Elementary Forms of the Religious Life*) tot Weber (*Sociology of Religion*). Helaas zijn de heren geleerden die schrijven over de functie van religie het zelf onderling niet eens over wat die functie is. Maar hun verschillende gezichtspunten kunnen worden opgesomd onder een bredere rubriek: *Religie is die vorm van menselijke activiteit die aan haar aanhangers een uitleg geeft over de uiteindelijke betekenis van het leven*. (Deze omschrijving wordt veel gedetailleerder uiteengezet in de eerdere werken van de auteur, *Why Conservative Churches Are Growing*, Harper & Row, 1972, 1977, pag. 37–41, en *Why Churches Should Not Pay Taxes*, Harper & Row, 197, pag. 59–69.)

Er zitten verscheidene bijkomende facetten aan deze omschrijving die niet over het hoofd gezien zouden mogen worden.

- a. Het gaat er van uit dat de groep *claimt* een religie te zijn. Scientology heeft dat zeker geclaimd.

2. Het Congressionele Statuut van 1887 waarbij de Mormoonse Kerk werd opgeheven en haar bezittingen in beslag werden genomen door de Amerikaanse overheid, bevatte de clausule dat “geen enkel gebouw... dat enkel en alleen bestaat en gebruikt wordt ten behoeve van verering van God... in beslag zal worden genomen.” *Late Corporation of the Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints versus U.S.*, 136 U.S. 1, 7 (1890).

- b. Een organisatie die claimt een religie te zijn moet een groep *aanhangers* hebben op voldoende *continue basis* om identificeerbaar te zijn over een tijdsperiode en moet voldoende *aantallen* hebben om haar door middel van hun vrijwillige bijdragen te kunnen ondersteunen. Scientology heeft zeer zeker een dergelijke groep aanhangers.
- c. De organisatie die claimt een religie te zijn moet een zekere uitleg bieden met betrekking tot de uiteindelijke zin van het bestaan, zodanig dat die de behoeften van haar aanhangers bevredigt. Dit is de cruciale vraag die de interviews met een doorsnede van de gebruikers van Scientology, die zegt dat ze een religie zou zijn, noodzakelijk maakte. Wat is de uiteindelijke conclusie van dat onderzoek?

SECTIE V: SYSTEEM VAN DENKWIJZEN

Scientology biedt een uitgebreid en zeer gedetailleerd systeem van denkwijzen dat verscheidene aspecten van de menselijke ervaringen interpreteert en uitlegt. In haar boeken en studie-achtige benadering van haar werk, is het een nieuwe schoolsheid die aanspreekt bij mensen die ervan houden hun ervaringen te organiseren, conceptualiseren, systematiseren en intellectualiseren. Het onderwijst geen specifiek concept van “God” of het “Opperwezen” maar verwijst eerder groots – en vaag – naar een “Achtste Drijfveer”, de hoogste binnen een hiërarchie van acht vormen van relaties waar mensen hun energie in kunnen steken, maar het geeft weinig richtlijnen met betrekking tot de manier waarop te werk moet gaan in die “drijfveer” of wat iemand daarvan zou kunnen verwachten.

Scientology onderwijst echter wel zeer duidelijk en expliciet – of stelt haar aanhangers in staat om dat te ontdekken – dat ze “spirituele wezens” zijn die blijven bestaan na de dood in opeenvolgende sterfelijke lichamen. Deze centrale leer of ontdekking, waarvan bijna alle ondervraagden zeiden dat dit hun eigen vaste overtuiging was, vormt op zichzelf een belangrijk onderscheid met niet-religieuze filosofieën en psychologieën. Het is een concept dat kenmerkend is voor een aantal religies maar in vrijwel geen enkel niet-religieus denkmodel voorkomt.

Nog belangrijker is dat deze kijk op de realiteit en de daarmee gepaard gaande implicaties, de behoefte bevredigt naar een diepere betekenis. Verscheidene ondervraagden omschreven zichzelf als “zoekers” die de ene na de andere religie hadden geprobeerd, waar ze echter geen voldoening ervoeren, totdat ze Scientology tegenkwamen, waarin ze wel een voortdurende voldoening ervoeren. Zoals één van hen omschreef: “Met dat soort vragen zit ik niet meer.”

Hoewel Scientology geen specifiek antwoord heeft op alle theologische vragen die je maar kunt bedenken (net zo min als sommige erkende religies), lijkt het erop dat ze bij haar aanhangers een bepaald vertrouwen wekt dat het bestaan plaatsvindt binnen een in principe betekenisvol en betrouwbaar kader, waarbinnen doelmatige menselijke activiteiten mogelijk en effectief kunnen zijn.

In de zin dat ze voor haar aanhangers effectief de zorg tot bedaren kan brengen (zo niet hun vragen specifiek beantwoordt), is Scientology een religie en functioneel gezien een zeer doeltreffende. Gezien de analyse in Sectie IV hierboven, is dit het enige noodzakelijke en ter zake doende kenmerk van een religie – van alle religies – en van verder geen enkele andere vorm van menselijk streven. Niet alle aanhangers zijn naar Scientology gekomen omdat ze op zoek waren naar dit product of deze dienst, en ze hebben niet allemaal dit niveau van inzicht bereikt, maar dat geldt voor alle religies. Bij geen van ondervraagden, die voorheen naar hun gevoel met onoplosbare religieuze vragen zaten, had dat gevoel zich in Scientology voortgezet. Er waren er misschien wel die zich nog steeds bepaalde dingen afvroegen, maar die gaven dat niet toe. Vermoedelijk zijn mensen die nog steeds ontevreden waren, bij Scientology weggegaan – zoals sommigen doen – en zij zijn nog steeds elders op zoek. Dat is echter niet in strijd met het feit dat Scientology die functie nog steeds uitoefent voor hen die blijven.

Als toevoeging op bovenstaande onontkoombare constatering aangaande Scientology, zijn er andere die, hoewel ze van zichzelf uit niet bepalend zijn, helpen bij het versterken van de conclusie dat Scientology een religie is:

1. Het op “biecht” gelijkende “auditing”;
2. De leerstelling (of dat objectief gezien waar is of niet) dat mensen in wezen goed zijn;
3. De nadruk op ethiek binnen menselijke relaties;
4. Het vermogen om mensen van drugsverslaving af te helpen;
5. Het voltrekken van een huwelijk door personeelsleden van de kerk;
6. De focus op het “helpen van anderen”, wat resulteert in programma’s van de kerk voor ouderen, oppositie tegen elektroshock-therapie en lobotomie als oplossingen in de geestelijke gezondheidszorg, en dergelijke.

DEAN M. KELLEY

1980

Bijgewerkt juni 1996